

104. Slyvka Y. Y. (1985), *The struggle of the working people of Eastern Halychyna against foreign enslavement*, Kyiv, 252 p. (ukr).
105. Bazhenova N. (1962), *Outline of the history of the national liberation movement of workers in Zakarpattia in 1917-1923*, Uzhhorod, 345 p. (ukr).
106. Smiian P. (1972), *The October Revolution and Zakarpattia (1917-1919)*, Publishing house of the Lviv National university, Lviv, 166 p. (ukr).
107. Makarchuk S. A. (1983), *Ethnosocial development and national relations in Western Ukrainian lands in the period of imperialism*, Lviv, 256 p. (ukr).
108. Velykochoyi V., Zhernoklieiev O., Volosianko L. (2001), Oleksandr Yuhymovych Karpenko: Ivano-Frankivsk period of life and work, *Halychyna*, 5-6, pp. 35-42 (ukr).
109. Zhernoklieiev O. S. (2002), To the 80th anniversary of doctor of historical sciences, professor O. Karpenko, *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal [Ukrainian Historical Journal]*, 1, pp. 154-156 (ukr).
110. Velykochoyi V. S., Kuhutiak M. V., Raikivskyi I. Y. (2011), To the 990th anniversary of doctor of historical sciences, professor Karpenko O. Y., *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal [Ukrainian Historical Journal]*, 3(498), pp. 221-223 (ukr).
111. Karpenko O. Y., Some issues on the history of the Communist Party of Western Ukraine (1924-1925), *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal [Ukrainian Historical Journal]*, 3, pp. 83-96 (ukr).
112. Slyvka Y. Y. (1963), From the history of the Communist Party of Western Ukraine (1929-1932), *From the history of URSR*, 8, pp. 42-62 (ukr).
113. Slyvka Y. (1989), *Pages of history of CPWU*, Lviv, 93 p. (ukr).
114. Kalakura Y. S. (1973), Historiography of the Communist Party struggle for the further development of industry in Ukraine during the building of communism (1959-1970), *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal [Ukrainian Historical Journal]*, 9, pp. 130-139 (ukr).
115. Kalakura Y. S. (1975), Documents of the party - an important source of historical-party research, *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal [Ukrainian Historical Journal]*, 12, pp. 3-13 (ukr).
116. Kalakura Y. S. (1979), Activity of primary party organizations in terms of developed socialism, *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal [Ukrainian Historical Journal]*, 12, pp. 116-123 (ukr).
117. Kalakura Y. S. (1987), *XXVII Congress of the CPSU: actual problems of theory and practice of perfecting socialism*, Kyiv, 323 p. (ukr).
118. Zamlynskyi V. O. (1979), Communist party - the organizer of the victory of socialism in Western Ukraine, *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal [Ukrainian Historical Journal]*, 9, pp. 16-28 (ukr).
119. Trofymovych V. V., Chupryna V. M. (1985), *The life force of policy of the CPSU: some issues of foreign and domestic policy of the party at current stage*, Vyshcha shkola, Lviv, 181 p. (ukr).

© Гуменюк Тетяна

Надійшла до редакції 04.12.2013

УДК 303.446.4:930 (477):355.425.4"1941/1944"

ДАНІЛОВА АННА,

аспірант кафедри історії України Донецького національного університету

ІСТОРІОГРАФІЯ РАДЯНСЬКОГО ПАРТИЗАНСЬКОГО РУХУ В РОКИ ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ

Стаття присвячена характеристиці наукового доробку з історії радянського партизанського руху в роки Великої Вітчизняної війни. Основна увага приділена науковим розвідкам, що відображають різноманітні сторони повсякденного життя радянських партизанів. Автор аналізує роботи радянських, зарубіжних та українських істориків, виділяє етапи вивчення цього питання. У статті виділені магістральні напрямки вивчення партизанського руху, що стосуються повсякденного життя особового складу партизанських формувань. Автор робить висновок, що комплексного дослідження партизанського життя на території України в роки Великої Вітчизняної війни досі немає.

Ключові слова: історіографія; радянський партизанський рух; повсякденне життя.

Постановка проблеми. За радянські часи дослідження партизанського руху відбувалось в межах загальної концепції історії Великої Вітчизняної війни, коли всі дослідження повинні були відповідати жорсткій схемі-конструкції, відхилення від якої не допускалося. Історіографія цієї події аж до розпаду СРСР постійно знаходилась під контролем держави й багато в чому перетворилась на галузь партійної пропаганди [1]. На вивчення повсякденного життя комбатантів, а тим більше партизан, впливало декілька чинників. По-перше, у радянські часи були вироблені пріоритетні напрямки

вивчення партизанського руху, до яких належали бойові дії партизанів, їхня політико-агітаційна діяльність, масова допомога мирного населення партизанам, а інші питання та напрями дослідження залишалися або забороненими, або не вписувалися у загальну "радянську" модель історії. По-друге, історія партизанського руху занадто ідеалізувалась, романтизувалась та глорифікувалась, що не завжди відповідало об'єктивній ситуації, а приватна сфера життя взагалі вважалася ненауковим напрямом дослідження, на яку було накладене своєрідне табу. Отже, є всі підстави говорити

про необхідність аналізу здобутків дослідників із поставленого питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В історіографії немає комплексного дослідження повсякденного життя радянських партизанів на території України в роки Великої Вітчизняної війни. Проте у вітчизняній і зарубіжній літературі накопичилася значна кількість історіографічного матеріалу з окремих аспектів проблеми, що потребує аналізу й узагальнення.

Метою цієї роботи є аналіз наукової літератури з проблеми вивчення повсякденного життя радянських партизанів на території України.

Виклад основного матеріалу. Наявність численних історіографічних робіт з історії радянського партизанського руху [1-7] дає можливість при аналізі ступеня вивченості проблеми не зупинятися докладно на дослідженнях з історії становлення, розвитку та підсумках партизанського руху, а зосередити увагу на розвідках, які так чи інакше торкаються повсякденного життя радянських партизанів.

Існуючу наукову літературу про партизанський рух можна умовно розподілити за проблемно-хронологічним принципом. Крім того, певний вплив на дослідження історії партизанського руху справляє походження авторів (вітчизняна література, близького та далекого зарубіжжя).

Основний доробок з історії радянського партизанського руху становлять дослідження радянських істориків. Історіографію цього блоку можна умовно розділити на три періоди. Перший - від початку Великої Вітчизняної війни до кінця 1950-х років; другий - із кінця 1950-х років до середини 1980-х років; третій - із середини 1980-х років до 1991 року.

Перший період характеризується початком систематичного вивчення історії партизанського руху в період Великої Вітчизняної війни. Перші статті, нариси, оповідання й повідомлення про дії партизанів на окупованій території республіки з'явилися уже в роки війни. Наприклад, під час війни вийшли роботи відомих радянських істориків І. І. Мінца, [8], Р. І. Сидельського [9], керівників боротьби у ворожому тилу П. К. Пономаренка [10], Т. А. Строкача [11], журналіста Т. Гладкова та партизанського комісара й командира Л. Кізі [12]. У подібних роботах можна знайти тільки опосередковані відомості про повсякденне життя партизанів, зокрема в контексті ідеологічної, політичної, виховної роботи в загонах.

Цінність цих робіт полягає в тому, що вони писались по "гарячих слідах". Але природно, що вони мали не науково-дослідний, а швидше публіцистичний та агітаційний характер. Треба враховувати й той факт, що при підготовці цих видань бракувало достовірної інформації, тому окремі факти були необ'єктивні. Для робіт цього періоду характерна надмірна ідеологізація, шаблонність напрямків наукового пошуку та висновків, акцентування переважно на позитивних аспектах, слабкість науково-довідкового апарату, недостатність систематизованої джерельної бази.

Другий період розвитку радянської історіографії характеризується активізацією наукових пошуків. Саме в цей час були опубліковані фундаментальні праці з історії СРСР періоду Великої Вітчизняної війни [13-15]. Попри ідеологічне забарвлення ці роботи містять значний фактологічний матеріал. До цього періоду відносяться перші узагальнюючі праці з історії України та історії партизанського руху в роки Великої Вітчизняної війни [16-18], у яких порушуються проблеми організації партизанських груп, закладки баз, допомоги мирного

населення й підпільних організацій партизанам, кількості продовольчих трофеїв.

Видання документів і матеріалів, накопичення науково-дослідницьких розвідок обумовило появу в 60-80-х роках ХХ ст. великої кількості монографій з історії партизанського руху. Серед комплексних праць у першу чергу треба згадати двотомник "Народная война в тылу фашистских оккупантов на Украине" [19], у якому значна увага приділяється розгляду матеріального життя партизанів, їх медичного забезпечення, суспільно-політичного життя й дозвілля. Проте поза увагою авторів залишилися помилки, які були допущені при створенні партизанських загонів, діяльність партійного керівництва не піддана критичному аналізу, не висвітлюються питання приватного життя партизанів, а також факти мародерства.

Чимало уваги дослідники присвятили вивченню різних аспектів партизанської боротьби проти окупантів у роки Великої Вітчизняної війни, які тим чи іншим чином пов'язані з повсякденним життям партизанів. Актуальною проблемою для радянської історіографії стало питання матеріально-технічного забезпечення партизанських формувань із радянського тилу [20-22]. Радянські вчені досліджували також феномен виникнення й функціонування партизанських країв та зон на території України [23-25], наявність яких позитивно вплинула на деякі сфери повсякденного життя партизанів. Питання різноманітної допомоги партизанським формуванням з боку підпільних організацій та населення окупованої території порушувалося В. І. Кучером та А. Й. Залеським [26, 27].

Масово-політична, агітаційна складова повсякденного життя радянських партизанів привертала увагу багатьох дослідників. Особливості, тематика, форми й методи політичної роботи з особовим складом партизанських формувань і мирними жителями охарактеризовані в статтях М. В. Ковалю, П. О. Савчука, В. І. Кучера, В. А. Чумака, В. А. Царкова, Б. Чертока [28-31]. Питання масово-політичної роботи партизанів відображені в монографіях І. П. Стафійчука, Г. Т. Горобця, А. Ф. Юденкова, І. А. Івлєва, І. Я. Жученко, П. А. Савчук [32-36]. Усім названим роботам притаманне висвітлення лише позитивних рис у проведенні масово-політичної роботи в середовищі партизанів, наводяться однакові кількісні дані й подібні приклади.

Культура, медичне обслуговування партизанів також потребували вивчення істориками. Ґрунтовним дослідженням культурного життя радянських партизанів є робота М. В. Ковалю [37], музичну складову дозвілля партизанів розкриває Л. Носов [38].

Питання медичного обслуговування радянських партизанів більшою мірою висвітлювалося в роботах колишніх медиків партизанських з'єднань [39-41], і неоліком цих робіт є те, що в них багато уваги приділяється описам власне процесу та методиці лікування різноманітних захворювань та поранень, проте вони не містять історичного аналізу фактичного матеріалу. Найбільш значущою в дослідженні цього питання є робота М. І. Петрова [42], у якій охарактеризовано процес створення партизанського медичного пункту, виділена роль Українського штабу партизанського руху (далі - УШПР) в організації медичної допомоги партизанам, наведено багато прикладів, охарактеризована санітарна робота в з'єднаннях.

Третій період історіографії партизанської боротьби розпочався одночасно з процесами реформування радянського суспільства. У цей час спостерігаються певні зрушення в теоретико-методологічних підходах до вивчення історії війни та конкретно-теоретичних дос-

лідженнях. У цей період поряд із комплексними дослідженнями [43] науковці продовжують вивчати окремі питання партизанського руху, такі як допомога радянським партизанам із радянського тилу [44], різноманітна діяльність УШПР [45].

Історіографію проблеми збагатили й зарубіжні історики. Німецькі дослідники, наприклад, вивчали партизанський рух для створення різних інструкцій з організації боротьби з ним [46, 47], тобто прагматично підходили до вивчення цього питання. Інтерес викликає монографія Н. Мюллера "Вермахт и оккупация" [48], у якій автор висвітлює роль вермахту і його керівних органів у розробці й здійсненні планів із запровадження на окупованій території Радянського Союзу окупаційного режиму. Найбільш значущими для дослідження повсякденного життя радянських партизанів стали праці англійських істориків. Так, англійці Ч. О. Діксон і О. Гейлбрун [49] звертали увагу на форму одягу, продовольче постачання, місця розташування радянських партизанів. У колективних працях американських дослідників за редакцією Дж. Армстронга [50, 51] наводяться окремі приклади продовольчого та матеріального постачання партизанів, побіжно характеризуються табори партизанів. Окрему увагу приділили вчені характеристики морального стану радянських партизанів, фактам порушення дисципліни. Досить докладно авторами вивчається партизанська пропаганда серед місцевого населення, акцентується увага на феномені партизанських зон.

У російській історіографії Великої Вітчизняної війни на початку 90-х рр. XX ст. - початку XXI ст. починається новий період, який характеризується пошуком нових теоретико-методологічних основ історичної науки й інтерпретації історичних подій військового періоду, переглядом ряду традиційних постулатів, плюралізмом думок, виробленням нових підходів до висвітлення подій та фактів Великої Вітчизняної війни. Історіографічний доробок з питань радянського партизанського руху доповнюють як узагальнюючі дослідження [52, 53], так і роботи, присвячені окремим, раніше не розкритим аспектам партизанського руху [54].

Нові публікації про партизанський рух відрізняються більш критичним підходом, автори звертають увагу й на недоліки, прорахунки в організації й керівництві партизанськими силами в роки війни. Питання історії й теорії, термінології партизанського руху, досвіду організації "малої війни" в 20-30-х роках XX ст., а також матеріального забезпечення партизанських загонів глибоко розробку одержали в дослідженнях В. І. Боярського [55, 56]. А. Ю. Попов [57] торкається проблеми дисциплінарних порушень у партизанських формуваннях, зокрема пияцтва й сексуальної розбещеності.

Закордонний історик російського походження О. Гогун у дослідженні "Сталинские коммандос" [58] акцентує на проблемних питаннях історії радянської партизанської війни, таких як мародерство, дисциплінарні порушення, внутрішні конфлікти, нестатутні відносини всередині партизанського середовища.

Питання партизанської боротьби продовжують вивчати Н. Ф. Азяський, А. Орлов, В. А. Пережогін, А. С. Князьков [59-62]. Вони підкреслюють завдання партизанського руху, порушують питання підготовки партизанської боротьби в 30-х роках XX ст., аналізують проблеми матеріально-технічного постачання, висвітлюють роль авіації й партизанських країв для розвитку партизанської боротьби.

Із проголошенням незалежності України й розбудовою державного суверенітету історичні дослідження в Україні почали оновлюватися та якісно змінюватися.

Сучасний період вивчення історії Великої Вітчизняної війни характеризується залученням нових архівних і документальних джерел, переосмисленням причин, характеру і наслідків Другої світової війни для України. До таких робіт належить і монографія А. С. Чайковського [63], у якій автор порушує замовчувані раніше факти партизанської боротьби, такі як бандитизм, мародерство, аморальна поведінка партизанських командирів, взаємовідносини бійців усередині з'єднань, ставлення партизанів до жінок.

Останні здобутки вітчизняної історичної науки у вивченні партизанського руху зосереджені в книзі "Безсмертя. Книга Пам'яті України. 1941-1945" [64]. У науково-довідковому виданні "Україна партизанська. Партизанські формування та органи керівництва ними (1941-1945 рр.)" [65] висвітлена історія створення партизанських формувань, що вели бойову та диверсійну діяльність в Україні та за її межами під час Великої Вітчизняної війни; розкриваються питання організації та основні напрямки діяльності УШПР, нелегального ЦК КП(б)У, обласних штабів партизанського руху.

У 2011 р. побачило світ ґрунтовне колективне видання "Партизанська і підпільна боротьба в Україні (1941-1944): Історія, люди, пам'ять" [66], у якому висвітлені труднощі періоду розгортання партизанської боротьби, керівництво партизанським рухом, допомога УШПР, форми й методи, масовість партизанської боротьби, характеризується медична служба партизанських загонів, матеріальне забезпечення партизанів.

Радянський партизанський рух є предметом вивчення вітчизняних істориків-архівістів В. С. Лозицького та А. В. Кентія [67-69]. Серед інших питань автори характеризують матеріально-технічне постачання та медико-санітарну службу партизанських з'єднань, розкривають ідеологічну функцію, організаційно-правові, матеріальні, морально-психологічні аспекти партизанського руху. У виданнях висвітлюються стосунки партизанів з мирним населенням, моральне обличчя партизанських командирів, пияцтво, сварки в партизанському середовищі, звертається увага на факти мародерства, насильства з боку партизанів.

Висновки

Отже, огляд історичної літератури з історії партизанського руху на окупованій території в роки Великої Вітчизняної війни свідчить про те, що проблема одержала досить широке висвітлення. Історики накопичили значний фактологічний матеріал та зробили певні узагальнення. Науковці досліджували багато питань історії партизанської боротьби, у яких розкривали деякі аспекти повсякденного життя радянських партизанів на території України в роки війни. Проте аналіз свідчить, що повсякденне життя радянських партизанів на території України досі не стало предметом спеціального й глибокого наукового дослідження, вивчалися лише окремі аспекти теми. На сьогодні радянський партизанський рух набув в історичних дослідженнях суперечливих оцінок, особливо це стосується взаємовідносин із місцевим населенням, приватного життя, морального стану. Саме неупереджене дослідження повсякденного життя радянських партизан допоможе розв'язати деякі з проблемних питань історії партизанської боротьби.

ЛІТЕРАТУРА

1. Золотарев В. А. Проблемы изучения истории Великой Отечественной войны / В. А. Золотарев // Новая и новейшая история. - 2000. - № 2. - С. 3.
2. Азяский Н. Ф. Историография и некоторые вопросы методологии исследования темы / Н. Ф. Азяский, С. А. Тюшке-

вич // Партия во главе народной борьбы в тылу врага. - М. : Мысль, 1976. - С. 3 - 45.

3. Логунова Т. А. Советская историография народной борьбы в тылу немецко-фашистских войск. 1941-1945 / Т. А. Логунова. - М. : Изд-во Московского университета, 1985. - 128 с.

4. КПСС - вдохновитель и организатор победы советского народа в Великой Отечественной войне. Историографический очерк / [ред. коллегия П. Р. Швердалкин (гл. ред.) и др.]. - М. : Политиздат, 1973. - 262 с.

5. Быстров В. Е. Партизанское движение в период Великой Отечественной войны в современной буржуазной историографии / В. Е. Быстров, Е. Н. Кульков // История СССР. - 1985. - № 3. - С. 168 - 177.

6. Мицик Л. М. Сучасна англо-американська історична література про партизанський рух на Україні (1941-1945 рр.) / Л. М. Мицик // Український історичний журнал. - 1990. - № 5. - С. 72-78.

7. Азяский Н. Ф. Партизанское движение в отечественной и зарубежной историографии / Н. Ф. Азяский // Партизанское движение (По опыту Великой Отечественной войны 1941 - 1945 гг.). / [Азяский Н. Ф., Долгий М. С., Князьков А. С. (научный руководитель) и др.]; под общ. ред. В. А. Золотарева. - М. : Кучково поле, 2001. - С. 10 - 23.

8. Минц И. И. Партизанская война / И. И. Минц. - М. : Военное изд-во народного комиссариата обороны Союза ССР, 1941. - 30 с.

9. Сидельский Р. И. Борьба советских партизан против фашистских захватчиков / Р. И. Сидельский. - М. : Госполитиздат, 1944. - 63 с.

10. Пономаренко П. К. Партизанское движение в Великой Отечественной войне / П. К. Пономаренко. - М. : ОГИЗ Госполитиздат, 1943. - 60 с.

11. Строкач Т. А. Партизаны Украины / Т. А. Строкач. - К. : Укрвидав ЦК КП(б)У, 1943. - 60 с.

12. Гладков Т. Ковпак / Т. Гладков, Л. Кизя. - М. : Молодая гвардия, 1943. - 288 с.

13. Історія Української РСР : у 8 т., 10 кн. / [голов. ред. Ю. Ю. Кондуфор]. - К., 1977 - 1979. - Т. 7: Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянського Союзу (1941 - 1945). - 1977. - 535 с.

14. История Второй мировой войны 1939 -1945 гг. : в 12-ти тт. - М. : Воениздат, 1973 - 1982.

15. Украинская ССР в Великой Отечественной войне Советского Союза 1941 -1945 : в 3-х тт. - К. : Политиздат, 1975.

16. Супруненко Н. И. Украина в Великой Отечественной войне Советского Союза (1941-1945) / Н. И. Супруненко. - К. : Госполитиздат УССР, 1956. - 472 с.

17. Клоков В. І. Народна боротьба на Україні в роки Великої Вітчизняної війни / В. І. Клоков, І. Кулік, І. Слінько. - К. : Вид-во АН УРСР, 1957. - 220 с.

18. Бычков Л. Н. Партизанское движение в годы Великой Отечественной войны 1941-1945: (Краткий очерк) / Л. Н. Бычков. - М. : Мысль, 1965. - 454 с.

19. Народная война в тылу фашистских оккупантов на Украине: 1941 - 1944 : в 2 кн. / [Ю. В. Бабко, Д. Ф. Григорович, И. Я. Жученко и др. ; редкол.: Ю. Ю. Кондуфор (председатель) и др.]. - К. : Наук. думка, 1985. - Кн. 2: Партизанская борьба. - 1985. - 431 с.

20. Андрианов В. Н. Базирование и материально-техническое обеспечение партизанских формирований в годы Великой Отечественной войны / В. Н. Андрианов // Военно-исторический журнал. - 1972. - № 5. - С. 80 - 84.

21. Жариков А. Д. "Большая земля" снабжает партизан / А. Д. Жариков // Вопросы истории. - 1973. - № 4. - С. 121-129.

22. Прохоров А. А. Мероприятия партийных органов по материально-техническому обеспечению партизан и подпольщиков / А. А. Прохоров // Партия во главе народной борьбы в тылу врага. - М. : Мысль, 1976. - С. 258 - 275.

23. Залесский А. И. В партизанских краях и зонах. Патри-

отический подвиг советского крестьянства в тылу врага (1941 - 1944) / А. И. Залесский. - М. : Соцэкгиз, 1962. - 397 с.

24. Кучер В. І. Партизанські краї і зони на Україні в роки Великої Вітчизняної війни (1941-1944) / В. І. Кучер. - К. : Наук. думка, 1974. - 144 с.

25. Клоков В. І. Партизанські краї та зони на тимчасово окупованій ворогом території СРСР у 1941 - 1944 рр. / В. І. Клоков, В. І. Кучер // Український історичний журнал. - 1970. - № 7. - С. 3 - 10.

26. Залесский А. И. Героический подвиг миллионов в тылу врага. Помощь населения партизанских зон народным мстителям / А. И. Залесский. - Минск : Беларусь, 1970. - 185 с.

27. Кучер В. І. Бойова діяльність антифашистського підпілля на Україні 1941 - 1944 / В. І. Кучер. - К. : Наук. думка, 1983. - 240 с.

28. Коваль М. В. Форми і методи ідейно-політичної роботи парторганізацій серед особового складу партизанських формувань / М. В. Коваль, П. О. Савчук // Український історичний журнал. - 1979. - № 1. - С. 52 - 61.

29. Кучер В. І. Виховання населення окупованої території України в дусі ленінської дружби народів партійними організаціями партизанських формувань і підпілля (1941 - 1944) / В. І. Кучер, В. А. Чумак // Український історичний журнал. - 1974. - № 2. - С. 50 - 60.

30. Царьков В. А. Без затишья и перерыва. (Из опыта политической работы Центрального штаба партизанского движения) / В. А. Царьков // Военно-исторический журнал. - 1988. - № 11. - С. 40 - 46.

31. Черток Б. Партийно-политическая работа в партизанских формированиях / Б. Черток // Военно-исторический журнал. - 1983. - № 2. - С. 63 - 69.

32. Стафийчук И. П. Комсомол Украины в партизанском движении. 1941 - 1944. (Политическая работа среди населения оккупированных районов) / И. П. Стафийчук. - М. : Мысль, 1968. - 96 с.

33. Горобец Г. Т. Партийное подполье на Украине (1941 - 1944 гг.) / Г. Т. Горобец. - М. : Мысль, 1969. - 93 с.

34. Юденков А. Ф. Политическая работа партии среди населения оккупированной советской территории (1941 - 1944 гг.) / А. Ф. Юденков. - М. : Мысль, 1971. - 358 с.

35. Ивлев И. А. Оружием контрпропаганды: Советская пропаганда среди населения оккупированной территории СССР. 1941 - 1944 / И. А. Ивлев, А. Ф. Юденков. - М. : Мысль, 1988. - 277 с.

36. Жученко И. Я. Поднимая партизан в атаку: Партийное руководство деятельностью партизанских формирований Украины в годы Великой Отечественной войны / И. Я. Жученко, П. А. Савчук. - К. : Политиздат Украины, 1984. - 220 с.

37. Коваль М. В. У битві з фашизмом. Соціалістична культура - могутнє знаряддя в народній боротьбі на Україні проти фашистських окупантів / М. В. Коваль. - К. : Вид-во АН УРСР, 1964. - 144 с.

38. Носов Л. Партизанские крылья / Л. Носов // Советская музыка. - 1964. - № 5. - С. 111 - 129.

39. Скрипниченко Д. Ф. Медицинское обеспечение партизанских рейдов / Д. Ф. Скрипниченко. - К. : Здоров'я, 1985. - 96 с.

40. Маєвська Н. К. Медична служба в партизанських загонах / Н. К. Маєвська. - [2-е вид. перероб. і доп.]. - К. : Здоров'я, 1985. - 168 с.

41. Дудко М. О. Радянська медицина на службі у партизанів України / М. О. Дудко. - К. : Здоров'я, 1966. - 84 с.

42. Петров М. И. Из истории организации медицинского обслуживания партизан Украины в годы Великой Отечественной войны / М. И. Петров. - К. : Гос. мед. изд-во УССР, 1960. - 63 с.

43. Пономаренко П. К. Всенародная борьба в тылу немецко-фашистских захватчиков. 1941 - 1945 / П. К. Пономаренко ; [отв. ред. А. М. Самсонов]. - М. : Наука, 1986. - 439 с.

44. Чайковский А. С. За нами Большая земля: Помощь советского тыла в организации народной борьбы против фашистских захватчиков на временно оккупированной территории Украины, 1941 - 1944 гг. / А. С. Чайковский. - К. : Вища шк., 1990. - 343 с.
45. Курас И. Ф. Штаб непокоренных: (Украинский штаб партизанского движения в годы Великой Отечественной войны) / И. Ф. Курас, А. В. Кентий. - К. : Политиздат Украины, 1988. - 330 с.
46. Миддельдорф Э. Тактика в русской кампании / Э. Миддельдорф ; [пер. с нем., под ред. В. М. Бузинова]. - М. : Военное изд-во Министерства обороны СССР, 1958. - 366 с.
47. Типпельскирх К. Итоги Второй мировой войны. Выводы побежденных / К. Типпельскирх, А. Кессельринг, Г. Гудериан. - СПб. : Полигон ; М. : АСТ, 1998. - 640 с.
48. Мюллер Н. Вермахт и оккупация / Норберт Мюллер. - М. : Вече, 2010. - 368 с.
49. Диксон Ч. О. Коммунистические партизанские действия / Ч. О. Диксон, О. Гейльбрунн ; [сокр. пер. с англ. под ред. А. А. Прохорова]. - М. : Изд-во иностранной лит-ры, 1957. - 291 с.
50. Армстронг Дж. Советские партизаны. Легенда и действительность. 1941-1944 / Джон Армстронг. - М. : Центрполиграф, 2007. - 496 с.
51. Армстронг Дж. Партизанская война. Стратегия и тактика. 1941-1943 / Джон Армстронг. - М. : Центрполиграф, 2007. - 432 с.
52. Партизанское движение (По опыту Великой Отечественной войны 1941 - 1945 гг.). / [Азяцкий Н. Ф., Долгий М. С., Князьков А. С. (научный руководитель) и др.] ; под общ. ред. В. А. Золотарева. - М. : Кучково поле, 2001. - 464 с.
53. Соколов Б. В. Оккупация. Правда и мифы / Б. В. Соколов. - М. : АСТ-Пресс, 2002. - 352 с.
54. Литвинова О. Н. Культура повседневной жизни партизан Брянского края в годы Великой Отечественной войны : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. ист. наук : спец. 24.00.01 "Теория и история культуры" / О. Н. Литвинова. - Ярославль, 2008. - 23 с.
55. Боярский В. И. Партизаны и армия: история утерянных возможностей / В. И. Боярский ; [ред. А. Е. Тараса]. - М., 2003. - 304 с.
56. Боярский В. И. Партизанство вчера, сегодня, завтра. Историко-документальный очерк / В. И. Боярский. - М. : Изд. дом "Граница", 2003. - 448 с.
57. Попов А. Ю. НКВД и партизанское движение / А. Ю. Попов. - М. : ОЛМА-ПРЕСС, 2003. - 383 с.
58. Гогун А. Сталинские командос. Украинские партизанские формирования. 1941 - 1944 / А. Гогун. - [2-е изд., испр. и доп.]. - М. : РОССПЭН, 2012. - 527 с.
59. Азяцкий Н. Ф. "Создать невыносимые условия для германских интервентов": О партизанском движении в годы Великой Отечественной войны / Н. Ф. Азяцкий // Военно-исторический журнал. - 2000. - № 2. - С. 6 - 15.
60. Орлов А. Партизаны в Великой Отечественной / А. Орлов // Свободная мысль. - 1995. - № 2. - С. 37 - 46.
61. Пережогин В. А. Партизаны и население (1941-1945 гг.) / В. А. Пережогин // Отечественная история. - 1997. - № 6. - С. 150-154.
62. Князьков А. С. Народная борьба с захватчиками: Великая Отечественная война. 1941 - 1945. Военно-исторические очерки. В 4 книгах / А. С. Князьков. - М. : Наука, 1999. - Кн. 4: Народ и война. -1999. - С. 130 - 153.
63. Чайковский А. С. Невідома війна (Партизанський рух в Україні 1941 - 1944 мовою документів, очима історика) / А. С. Чайковський. - К. : Україна, 1994. - 256 с.
64. Безсмертя. Книга Пам'яті України. 1941 - 1945 / [голова ред. кол. І. О. Герасимов, І. Т. Муковський, П. П. Панченко та ін.]. - К. : Книга Пам'яті України, 2000. - 944 с.
65. Україна партизанська. Партизанські формування та органи керівництва ними (1941 - 1945) : наук.-довід. вид. / [авт.-упоряд.: О. В. Бажан, А. В. Кентій, В. С. Лозицький та ін.]. - К. : Парламентське вид-во, 2001. - 319 с.
66. Партизанська і підпільна боротьба в Україні (1941 - 1944): Історія, люди, пам'ять / [В. О. Коньков, В. М. Сатурін, В. Ф. Римар та ін.]. - К. : Парламентське вид-во, 2011. - 496 с.
67. Кентій А. В. Війна без пощади і милосердя: Партизанський фронт у тилу вермахту в Україні (1941 - 1944) / А. В. Кентій, В. С. Лозицький. - К. : Генеза, 2005. - 408 с.
68. Кентій А. В. Радянські партизани 1941 - 1944: світло й тіні / А. В. Кентій, В. С. Лозицький. - К., 2010. - 80 с.
69. Кентій А. В. Радянський рух Опору на окупованій території України / А. В. Кентій, В. С. Лозицький, М. А. Слободянюк. - К., 2010. - 98 с.

Данилова Анна,

аспірант кафедри історії України Донецького національного університета

ИСТОРИОГРАФИЯ СОВЕТСКОГО ПАРТИЗАНСКОГО ДВИЖЕНИЯ В ГОДЫ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ

Статья посвящена анализу советских, зарубежных и современных украинских научных исследований по истории партизанского движения в годы Великой Отечественной войны. Автор делает акцент на исследованиях, которые касаются повседневной жизни советских партизан. В статье выделены основные этапы развития исторической мысли по данному вопросу, а также приоритетные направления изучения партизанского движения, касающиеся повседневной жизни партизан. Автор делает вывод о том, что комплексное исследование жизни и быта советских партизан на территории Украины в годы Великой Отечественной войны отсутствует.

Ключевые слова: историография; советское партизанское движение; повседневная жизнь.

Danilova Anna,

post-graduate student at the History of Ukraine Department of Donetsk National University

THE HISTORIOGRAPHY OF THE SOVIET PARTISAN'S MOVEMENT IN THE GREAT PATRIOTIC WAR

Article is devoted to the problem of scientific study of the Soviet partisans' everyday life on the territory of Ukraine during the Great Patriotic War in the Soviet, foreign and modern historical literature. The author observed works on the matter from the beginning of war and to the present which cover some aspects of partisan everyday life. The main stages of its studying are allocated and characterized within a raised problem. The author pays

attention to a thematic variety and the priority directions of research on given subject. Historians highlight different problems such as endowment of the Soviet partisans, political agitation and propaganda campaign among partisans' formations personnel and population of the occupied territory, existence of partisan's territories and zones in the occupied territory, the civilian population aid to partisans, medical care and leisure of activities of the Soviet partisans. The conclusion is drawn that given problem did not become a subject of concrete historical research but works of the Soviet, foreign and modern Ukrainian researchers under this review focused the reader's attention on some separate plots of the Soviet partisans' everyday life. The author comes to the conclusion that given problem is the perspective direction for further historical research.

Key words: historiography, Soviet partisan's movement, daily life.

REFERENCES

1. Zolotarev V. A. (2000), Problems of studying of history of the Great Patriotic War, *Modern and contemporary history*, 2, p. 3. (rus).
2. Azyasskiy N. F., Tyushkevich S. A. (1976), Historiography and some questions of methodology of research of a subject in *Party at the head of national fight in the back of the enemy*, Thought, Moscow, pp. 3 - 45. (rus).
3. Logunova T. A. (1985), *The Soviet historiography of national fight in the back of fascist armies. 1941 - 1945*, Publishing house of the Moscow university, Moscow, 128 p. (rus).
4. *Communist party of the Soviet Union - the inspirer and the organizer of a victory of the Soviet people in the Great Patriotic War. Historiographic sketch* (1973), ed. by Sheverdalkin P. R., Publishing house of political literature, Moscow, 262 p. (rus).
5. Bystrov V. E., Kulkov E. N. (1985), Guerrilla movement in the Great Patriotic War in a modern bourgeois historiography, *History of USSR*, 3, pp. 168 - 177 (rus).
6. Mitsik L. M. (1990), Modern Anglo-American historical literature about guerrilla movement in Ukraine (1941 - 1945), *Ukrainian historical magazine*, 5, pp. 72 - 78 (ukr).
7. Azyasskiy N. F. (2001) Guerrilla movement in a domestic and foreign historiography in *Guerrilla movement (By experience of the Great Patriotic War of 1941-1945)* (2001), ed. by Zolotarev V. A., Kuchkovo field, Zhukovsky - Moscow, pp. 10 - 23 (rus).
8. Mints I. I. (1941), *Guerrilla war*, Military publishing house of a national commissariat of defense of the USSR, Moscow, 30 p. (rus).
9. Sidelsky R. I. (1944), *Fight of the Soviet guerrillas against fascist aggressors*, State political publishing house, Moscow, 63 p. (rus).
10. Ponomarenko P. K. (1943), *Guerrilla movement in the Great Patriotic War*, State politchesky publishing house, Moscow, 60 p. (rus).
11. Strokach T. A. (1943), *Guerrillas of Ukraine*, Ukrainian publishing house of the Central Committee of Communist Party (Bolsheviks) of Ukraine, Kyiv, 60 p. (ukr).
12. Gladkov T., Kizya L. (1943), *Kovpak*, Young guard, Moscow, 288 p. (rus).
13. *The Ukrainian Soviet Socialist Republic in the Great Patriotic War of the Soviet Union (1941 -1945)* (1977), ed. by M. Z. Danilyuk, P. I. Denisenko, M. D. Dyatlenko in *History of the Ukrainian Soviet Socialist Republic*, V. 7, Kyiv, 535 p. (ukr).
14. *History of the Second World War of 1939-1945* (1973 - 1982), in 12 volumes, Military publishing house of the Ministry of Defence of the USSR, Moscow (rus).
15. *The Ukrainian Soviet Socialist Republic in the Great Patriotic War of the Soviet Union 1941 -1945* (1975), in 3 volumes, Publishing house of political literature, Kiev (rus).
16. Suprunenko N. I. (1956), *Ukraine in the Great Patriotic War of the Soviet Union (1941 -1945)*, State publishing house of political literature of USSR, Kiev, 472 p. (rus).
17. Klokov V., Kulik I., Slinko I. (1957), *National fight in Ukraine in days of the Great Patriotic War*, Publishing house of Academy of Sciences of the Ukrainian Soviet Socialist Republic, Kyiv, 220 p. (ukr).
18. Bychkov L. N. (1965), *Guerrilla movement in days of the Great Patriotic War 1941 -1945: (Short sketch)*, Thought, Moscow, 454 p. (rus).
19. *National war in the back of fascist invaders in Ukraine: 1941-1944* (1985), ed. by Yu. Yu. Kondufor, etc., 2, Guerrilla fight, Scientific thought, Kiev, 431 p. (rus).
20. Andrianov V. N. (1972), Basing and material support of guerrilla formations in days of the Great Patriotic War, *Military and historical magazine*, 5, pp. 80 - 84. (rus).
21. Zharikov A. D. (1973), "Continent" supplies guerrillas, *History questions*, 4, pp. 121 - 129. (rus).
22. Prohorov A. A. (1976), Actions of party bodies for material support of guerrillas and underground workersin, *Party at the head of national fight in the back of the enemy*, Thought, Moscow, pp. 258 - 275 (rus).
23. Zaleskiy A. I. (1962), *In guerrilla regions and zones. A patriotic feat of the Soviet peasantry in the back of the enemy.(1941 - 1944)*, Sotsekgiz, Moscow, 397 p. (rus).
24. Kucher V. I. (1974), *Guerrilla edge and zones in Ukraine in days of Great Patriotic War (1941 -1944)*, Naukova dumka, Kiyv, 144 p. (ukr).
25. Klokov V. I., Kucher V. I. (1970), Guerrilla edge and zones in territory of the USSR temporarily occupied by the enemy in 1941-1944, *Ukrainian historical magazine*, 7, pp. 3 - 10 (ukr).
26. Zaleskiy A. I. (1970), *Heroic feat of millions in the back of the enemy. Help of the population of guerrilla zones to national avengers*, Belarus, Minsk, 185 p. (rus).
27. Kucher V. I. (1983), *Fighting activity of an anti-fascist underground in Ukraine 1941-1944*, Naukova dumka, Kyiv, 240 p. (ukr).
28. Koval M. V., Savchuk P. O. (1979), Forms and methods of ideological and political work of the party organizations among staff of guerrilla formations, *Ukrainian historical magazine*, 1, pp. 52 - 61. (ukr).
29. Kucher V. I., Chumak V. A. (1974), Education of the population of the occupied territory of Ukraine in the courage of Lenin friendship of the people the party organizations of guerrilla formations and undergrounds (1941-1944), *Ukrainian historical magazine*, 2, pp. 50 - 60 (ukr).
30. Tsarkov V. A. (1988), Without calm and a break. (From experience of political work of the Central staff of guerrilla movement), *Military and historical magazine*, 11, pp. 40 - 46 (rus).
31. Chertok B. (1983), Party and political work in guerrilla formations, *Military and historical magazine*, 2, pp. 63 - 69. (rus).

32. Stafiyuchuk I. P. (1968), *Komsomol of Ukraine in guerrilla movement. 1941-1944 (Political work among the population of the occupied areas)*, Thought, Moscow, 96 p. (rus).
33. Gorobets G. T. (1969), *Party underground in Ukraine (1941 - 1944)*, Thought, Moscow, 93 p. (rus).
34. Yudenkov A. F. (1971), *Political work of party among the population of the occupied Soviet territory (1941 - 1944)*, Thought, Moscow, 358 p. (rus).
35. Ivlev I. A., Yudenkov A. F. (1988), *Counter-propaganda weapon: The Soviet promotion among the population of the occupied territory of the USSR. 1941 - 1944*, Thought, Moscow, 277 p. (rus).
36. Zhuchenko I. Ya., Savchuk P. A. (1984), *Lifting guerrillas in attack: The party management of activity of guerrilla formations of Ukraine in days of the Great Patriotic War*, Publishing house of political literature of Ukraine, Kiev, 220 p. (rus).
37. Koval M. V. (1964), *In fight with fascism. Socialist culture - the powerful tool in national fight in Ukraine against fascist invaders*, Publishing house of Academy of Sciences of URSR, Kiyv, 144 p. (ukr).
38. Nosov L. (1964), *Guerrilla wings, Soviet music*, 5, pp. 111 - 129 (rus).
39. Skrypnychenko D. F. *Medical ensuring guerrilla raids*, Health, Kiev, 96 p. (rus).
40. Maevska N. K. (1985), *Health service in guerrilla groups*, Health, Kiyv, 168 p. (ukr).
41. Dudko M. O. (1966), *The Soviet medicine on service at guerrillas of Ukraine*, Health, Kiyv, 84 p. (rus).
42. Petrov M. I. (1960), *From history of the organization of medical care of guerrillas of Ukraine in days of the Great Patriotic War*, USSR state medical publishing house, Kiev, 63 p. (rus).
43. Ponomarenko P. K. (1986), *National fight in the back of fascist aggressors. 1941 - 1945*, Science, Moscow, 439 p. (rus).
44. Tchaikovsky A. S. (1990), *For us Continent: The help of the Soviet back in the organization of national fight against fascist aggressors in temporarily occupied territory of Ukraine, 1941 - 1944*, The higher school, Kiev, 343 p. (rus).
45. Kuras I. F., Kentiy A. V. (1988), *Staff of the unsubdued: (The Ukrainian staff of guerrilla movement in days of the Great Patriotic War)*, Publishing house of political literature, Kiev, 330 p. (rus).
46. Middeldorf E. (1958), *Tactics in Russian campaign*, Military publishing house Ministry of Defence of the USSR, Moscow, 366 p. (rus).
47. Tippelskirh K., Kesselring A., Guderian G. (1998), *Results of the Second World War. Conclusions of the won*, Range, St. Petersburg, AST, Moscow, 640 p. (rus).
48. Muller N. (2010), *Wehrmacht and occupation*, Veche, Moscow, 368 p. (rus).
49. Dixon C. A., Heilbrunn O. (1957), *Communist Guerilla Warfare*, Publishing house of political literature, Moscow, 291 p. (rus).
50. Armstrong Dzh.(2007), *Soviet guerrillas. Legend and reality. 1941 - 1944*, Tsentrpoligraf, Moscow, 496 p. (rus).
51. Armstrong Dzh.(2007), *Guerrilla war. Strategy and tactics. 1941 - 1943*, Tsentrpoligraf, Moscow, 432 p. (rus).
52. *Guerrilla movement (By experience of the Great Patriotic War of 1941-1945)* (2001), ed y Zolotarev V. A., Kuchkovo field, Zhukovsky - Moscow, 464 p. (rus).
53. Sokolov B. V. (2002), *Occupation. Truth and myths*, AST-Press, Moscow, 352 p. (rus).
54. Litvinova O. N. (2008), *Culture of an everyday life of guerrillas of Bryansk edge in days of the Great Patriotic War*, Abstract of thesis for the degree of candidate of historic sciences in specialty 24.00.01 "Theory and cultural history", Yaroslavl, 23 p.(rus).
55. Boyarskiy V. I. (2003), *Guerrillas and army: history of the lost possibilities*, Moscow, 304 p. (rus).
56. Boyarskiy V. I. (2003), *Partizanstvo yesterday, today, tomorrow. Historical and documentary sketch*, Granitsa, Moscow, 383 p. (rus).
57. Popov A. Yu. (2003), *National commissariat of internal affairs and guerrilla movement*, OLMA-PRESS, Moscow, 383 p. (rus).
58. Gogun A. (2012), *Stalin commando. Ukrainian guerrilla formations, 1941 - 1944*, Russian political encyclopedia, Moscow, 527 p. (rus).
59. Azyasskiy N. F. (2000), "To create intolerable conditions for the German interventionists": [About guerrilla movement in days of the Great Patriotic War], *Military and historical magazine*, 2, pp. 6 - 15. (rus).
60. Orlov A. (1995), *Guerrillas in the Great Patriotic War*, *Free thought*, 2, pp. 37 - 46. (rus).
61. Perezhogin V. A. (1997), *Guerrillas and population (1941-1945)*, *National history*, 6, pp. 150 - 154. (rus).
62. Knyazkov A. S. (1999), *National fight against aggressors, Great Patriotic War 1941 - 1945. Military and historical sketches, People and war*, 4, Science, Moscow, pp. 130 - 153. (rus).
63. Tchaikovsky A. S. (1994), *Unknown war. (Guerrilla movement in Ukraine 1941 -1944 languages of documents, eyes of the historian)*, Ukraine, Kyiv, 256 p. (ukr).
64. *Immortality. Book of Memory of Ukraine. 1941-1945* (2000), ed. by I. O. Gerasimov, I. T. Mukovskiy, P. P. Panchenko, Book of Memory of Ukraine, Kyiv, 944 p. (ukr).
65. *Ukraine guerrilla. Guerrilla formations and bodies of the management of them (1941-1945)*, (2001) ed. by V. A. Smoliy, etc., Parliamentary publishing house, Kyiv, 319 p. (ukr).
66. *Guerrilla and underground fight in Ukraine (1941-1944): History, people, memory* (2011), group of authors Konkov V. O., Saturin V. M., Rymar V. F., etc., Parliamentary publishing house, Kyiv, 496 p. (ukr).
67. Kentiy A. V., Lozitskiy V. S. (2005), *War without mercy: The guerrilla front in the Wehrmacht back in Ukraine (1941 - 1944)*, Geneza, Kyiv, 408 p. (ukr).
68. Kentiy A. V., Lozitskiy V. S. (2010), *Soviet guerrillas 1941 - 1944: light and shadows*, Kyiv, 80 p. (ukr).
69. Kentiy A. V., Lozitskiy V. S., Slobodyanyuk M. A. (2010), *The Soviet resistance Movement in the occupied territory of Ukraine*, Kyiv, 98 p. (ukr).

© Данилова Анна

Надійшла до редакції 03.01.2014